

К., 1997. 195 с.

5. Романюк М. Теоретико-методологічні основи регулювання міграційних процесів в контексті реформи соціально-економічної системи. *Зайнятість та ринок праці*. 2000. Вип.13. С. 102-113.

6. Рыбаковский Л.Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика. М.: Наука, 1987. 200 с.

7. Олефір В. І. Сучасна міграційна політика в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2002. № 3. С. 3–6.

Кисорець Єлизавета Анатоліївна,

*курсант Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Завальний Андрій Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

*Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність
(ст. 3 Загальної декларації прав людини,
прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III)
Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня
1948 р.)*

Тема прав – найважливіша з будь-яких, що стосуються правової та демократичної держави. З чого саме розпочинається держава? На мою думку, крім основних видових ознак формування і визнання держави, є ще й те, що суспільство, яке поєднане мовою, культурою, звичаями і традиціями є основою і фундаментом становлення сильної держави. Громадяни (населення) – рушійна сила, кожної країни, яка здатна гідно відстоювати себе і свою позицію на міжнародному рівні.

І тому основною задачею кожної держави є охорона і захист основних прав і свобод людини і громадянина. Належне формування правової основи, регламентація і аналіз життя суспільства формує і спрямовує напрямок акумуляції держави та її населення на активізацію їх взаємодії і діяльності.

Сучасний світ неможливо уявити без прав людини, які базуються на принципах свободи, рівності та справедливості. Права та свободи людини і громадянина є найважливішим політико-правовим та соціальним інститутом, мірою розвитку суспільства та нації, а також основою і змістом функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Саме такий функціональний підхід до інституту прав і свобод людини, по-перше, слугує засобом доступу людини та громадянина до механізму публічної влади та його інституцій, формам народовладдя, і по-друге є безперечною умовою удосконалення та незалежності самої особистості. Поряд з цим, проблема реалізації, забезпечення та гарантування прав і свобод людини та громадянина в Україні на сучасному етапі посідає центральне місце в механізмі реалізації конституційно-правових норм.

В країнах розвиненої демократії права та свободи людини є необхідною умовою реалізації принципу верховенства права, конституційності та законності.

Еволюція поняття прав людини від природних прав до позитивних правових цінностей, які є однією з найвищих культурних цінностей в цілому, розглядалась багатьма науковцями впродовж століть. Процес теоретичного осмислення прав людини триває й досі, і останніми десятиліттями дедалі частіше лунає думка про те, що права людини – це моральні вимоги до уряду, а не просто права, якими люди наділені від народження, не лише певні можливості, необхідні людині для її існування та розвитку. Як зазначає Е.Л. Рубін, поняття прав людини та захист особистості від уряду, який нині розглядається як ядро поняття прав людини, впродовж історії розвивались окремо, і зараз доцільніше говорити про права в термінах моральних вимог до урядів, їх зобов'язань та обмежень на них, аніж у термінах прав як можливостей, які мають люди.

В українській юридичній науці права найчастіше визначаються як «певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку у конкретно-історичних умовах, які об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку людства і мають бути загальними та рівними для всіх людей», «можливості вибору особою певної поведінки для забезпечення свого нормального існування і розвитку, закріплені в законах, інших правових актах держави і міжнародних документах, обумовлені рівнем економічного, соціального, духовного і культурного розвитку суспільства», тобто права людини визначають через її можливості.

У Конституції України закріплена ціла низка як традиційних, так і нових гарантій прав та свобод людини та громадянина, які дозволяють кожному громадянину обирати вид своєї поведінки, користуватися економічними й соціально – політичними свободами та соціальними благами як в особистих, так і в суспільних інтересах [1].

- Зокрема, кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, водночас має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток особистості (стаття 23 Конституції України).

- Конституція закріплює право кожного на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам (стаття 28 Конституції України).

- Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (стаття 29 Конституції України).

- Суттєвою юридичною гарантією прав людини та громадянина є право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. (стаття 29 Конституції України).

- Кожному гарантується недоторканність житла (стаття 30 Конституції України). Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

- Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (стаття 31 Конституції України).

- Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

- Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом (стаття 33 Конституції України).

- Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (стаття 34 Конституції України). Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

- Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність (стаття 35 Конституції України).

- Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей (стаття 36 Конституції України).

- Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів.

- Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (стаття 38 Конституції України).

- Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування (стаття 39 Конституції України).

- Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів

місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк (стаття 40 Конституції України) [2].

Забезпечення прав людини, які є найвищою соціальною цінністю і найважливішим об'єктом конституційно-правового регулювання, є головним завданням держави. Держава гарантує людині її права і свободи, захист, честь і гідність, недоторканість і безпеку. Ефективне забезпечення прав людини залежить від своєчасного оновлення правової бази та формування динамічної відповідності між актами державної влади, механізмами їх реалізації в процесі державного управління та потребами суспільства. Механізм забезпечення прав людини, який є одним з основних важелів адміністративного забезпечення захисту прав людини в Україні, включає, на думку автора, набутий досвід, повноваження та діяльність усіх структур системи забезпечення захисту прав людини в Україні. До основних складових механізму забезпечення прав людини, на нашу думку, відносяться:

- реалізація та виконання прав людини;
- моніторинг виконання прав людини;
- охорона прав людини;
- захист прав людини.

Реалізація та виконання прав людини в Україні здійснюються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Органи виконавчої влади під час розроблення та реалізації нормативно-правових актів, програм, планів та окремих заходів керуються міжнародними стандартами демократичних цінностей та волевиявленням населення [3].

Дослідження проблематики системи забезпечення прав та свобод людини і громадянина має важливе практичне значення для подальшого розвитку науки конституційного права та реформування законодавства України в контексті процесів євроінтеграції України, вдосконалення практики реалізації та захисту прав людини, розбудови України як демократичної і правової держави

Отже, можна запропонувати таке визначення поняття «система забезпечення прав та свобод людини та громадянина» – це сукупність взаємопов'язаних політико-правових, соціально-економічних, матеріально-технічних, ідеологічних та інших елементів, призначена для створення належних умов для реалізації, охорони та захисту встановлених чинним законодавством прав та свобод людини та громадянина, на основі визнання та дотримання цих прав і свобод, поваги до них і нетерпимості до їх порушення. Як і будь-яка інша система, система забезпечення прав і свобод має свою структуру.

На думку А.А. Романової, така система складається з чотирьох підсистемних елементів, а саме:

1. Інституційне забезпечення.
2. Правове забезпечення.
3. Організаційне забезпечення.
4. Ресурсне забезпечення .

Правове забезпечення прав та свобод людини і громадянина в Україні іноді

наповнене формалізмом та декларативністю. Україна є однією з держав, яка ратифікувала найбільше міжнародних документів з питань прав і свобод людини. Однак на практиці чимало механізмів, закладених в цих актах, не функціонують належним чином. Державні органи постійно заявляють, що вони визнають права та свободи, однак нині існує ряд проблем з дотриманням та ефективним захистом цих прав.

Можна зробити висновок, що основоположними передумовами, які сприяють розвитку системи забезпечення прав та свобод людини та громадянина, є громадянське суспільство та демократична правова держава, адже поза їх межами неможливо створити ефективну систему забезпечення прав та свобод людини та громадянина.

Система забезпечення прав та свобод людини та громадянина має важливе значення для забезпечення належного функціонування та розвитку України як правової та демократичної держави, розвитку громадянського суспільства в Україні та утвердження прав людини. Існують перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямку, зокрема, щодо способів забезпечення прав та свобод людини і громадянина; захисту прав та свобод людини та громадянина; реалізації прав та свобод людини і громадянин [4].

Проаналізувавши вище наведене, можна сказати, що у системі право-забезпечення дійсно існують деякі прогалини, що можуть знизити функціонування деяких сфер діяльності населення, наші права як громадян, як людей мають займати найвищу сходинку спрямованості уваги державних органів, але і ми повинні сприяти забезпеченню державних інтересів, виявленню і створенню нових сфер діяльності, розвитку і культури, економіки і освіти. Щоб створити хороше, надійне і надовго потрібно діяти як єдиний цілісний механізм: Людина і держава!

Список використаних джерел

1. Антонович М. М. Еволюція поняття прав людини та проблема їх класифікації. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2723/Antonovich_Ukraine_v_mizhnarodnii_systemi_zakhystu.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Конституція України. Розділ II Права, свободи та обов'язки людини і громадянина (статті 21 – 68).
3. Криворучко Л. С. Удосконалення системи забезпечення захисту прав людини Україні // Європейські перспективи. 2013. № 6. С. 141-148.
4. Пацкан В.В. Системи забезпечення прав та свобод людини і громадянина URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo06/part_1/23.pdf.